

КОНЦЕПЦІЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦЕНТРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Базиль Людмила Олександрівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
учений секретар Інституту професійно-
технічної освіти НАПН України

У сучасну епоху цивілізаційних перетворень нагальною є проблема всебічної самореалізації фахівця. В умовах соціальних і економічних трансформацій утворюються нові суспільні інституції, розширюються й удосконалюються організаційні форми управлінських процесів. Технологічні новації й економічні тренди спричиняють глобальні зміни у соціальній структурі українського суспільства, стратегіях світосприйняття і формах мислення людини. Поступово утверджуються нові моделі економіки та способи господарської діяльності. У зв'язку з цим існує необхідність підготовки кваліфікованих робітників зі сформованою кар'єрною компетентністю, тобто динамічним інтегративним утворенням, що уможлиблює планування кар'єрного розвитку індивіда у межах професійної діяльності. Майбутнім фахівцям важливо не тільки засвоїти фахові знання, набути професійних умінь, навичок і способів діяльності, а й бути обізнаним зі своїми індивідуально-психологічними особливостями (задатки, здібності, пріоритетні ціннісні орієнтації, світоглядні уявлення й позиції), володіти інформацією про затребувані у регіоні вакансії, вимоги роботодавців до пошукачів, фірмові тренди тощо.

Однією з основних складових системно-цілісної професійної орієнтації молоді слугують центри професійної кар'єри, що з 2004 р. відкриваються на базі закладів професійної (професійно-технічної), вищої освіти України. Наприклад, у Волинській області такі центри функціонують у всіх – двадцяти – ЗП(ПТ)О й чотирьох закладах вищої освіти. Головним принципом роботи Центру кар'єри Волинського національного університету визначено організацію партнерської

діяльності «студент – працедавець», а програмою функціонування – засвоєння перспективних європейських практик професійного порадицтва, організацію «Школи профконсультанта», тренерських майстер-студій, «Ярмарків кар'єри», проведення стипендіальних конкурсів від ПАККО Холдинг «Вопак – наш супермаркет», «HR – клуб», «Асоціація випускників» тощо. Важливо, що діяльність центру провадиться у двох площинах: підвищення практичної майстерності працівників центрів працевлаштування ВНЗ й інших організацій Волині, що сприяють працевлаштуванню молоді на ринку праці; а також – активізація студентів і випускників вищих навчальних закладів м. Луцька на ринку праці. На базі Одеського національного політехнічного університету з 2008 року функціонує Кар'єра-центр, метою діяльності якого передбачено надання майбутнім фахівцям допомоги з планування професійної кар'єри. Інноваційними для проектування кар'єри вважаємо заходи центру «Кар'єра» Національного технічного університету «ХПІ», а саме: телепроекти «Світ освіти», «Політех стартапс», ярмарки вакансій тощо. Як спеціалізований підрозділ Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро) функціонує Центр професійного розвитку та кар'єри, а провідними векторами його діяльності є такі: надання допомоги студентам і випускникам у професійному становленні, плануванні своєї кар'єри, працевлаштуванні, розвитку зв'язків із бізнес-структурами, організаціями, громадськістю.

Відповідно до Плану заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення, затвердженого у вересні 2018 року, особливу увагу буде приділено сприянню функціонуванню й розвитку центрів кар'єри при закладах освіти та методичному забезпеченню їх діяльності. На нашу думку, стратегічна цільова настанова створення таких соціальних інституцій у ЗП(ПТ)О полягає у забезпеченні випереджувального вектору професійної освіти і навчання майбутніх кваліфікованих робітників для інноваційного поступу економіки в контексті реалізації цілей сталого розвитку постіндустріального суспільства, шляхом надання учням інформації про конституційні права молоді та випускників

навчального закладу, активізації власних зусиль молоді щодо вирішення проблем зайнятості; формування активної життєвої позиції; сприяння розвитку підприємницької ініціативи; опанування навичками самопрезентації, написання резюме та техніки пошуку роботи; розширення спектру методів пошуку роботи та підвищення конкурентоспроможності випускників на ринку праці, їх працевлаштування.

Метою діяльності центру кар'єри передбачаємо здійснення безперервного консультування учнів ЗП(ПТ)О з професійної кар'єри, розвитку кар'єрної компетентності та забезпечення відповідного психолого-педагогічного супроводу проектування та реалізації траєкторій кар'єрного розвитку, що реалізується на основі узгодженого координування діяльності з профорієнтаційної роботи між закладами освіти, методичними службами територіальних управлінь освіти і науки, центрами зайнятості на регіональному й міжрегіональному рівнях. Відповідно до мети пріоритетними стратегічними завданнями визначаємо такі: координування роботи структурних підрозділів закладу щодо організації та проведення вступної кампанії із забезпеченням відкритого доступу до інформації про вакансії регіонального ринку праці; проведення профорієнтації, профдіагностики, спеціалізованих тестів, які дозволяють визначити здібності до відповідних видів професійної діяльності, зокрема відкриття власної справи; організація профорієнтаційної роботи та первинного профілювання, якісне надання послуг з планування кар'єри з урахуванням потреб роботодавців та індивідуально-особистісних можливостей майбутніх кваліфікованих робітників; інформування про діючі програми навчання і розвитку; надання адресних послуг щодо забезпечення виробничої практики учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти з урахуванням сформованих кар'єрних орієнтацій, ціннісно-світоглядних позицій, розвинених задатків, здібностей та набутих знань, умінь, навичок, способів виконання окремих дій, професійної діяльності загалом; зокрема надання консультацій щодо проходження практики з можливістю подальшого працевлаштування, зокрема, інформації про партнерів закладу освіти,

вакансії на ринку праці відповідного регіону, заходи для започаткування підприємницької діяльності тощо; документування проходження учнями виробничих практик; складання індивідуальних планів та траєкторій кар'єрного розвитку із забезпеченням психолого-педагогічного супроводу їх реалізації; консультивання про можливості професійної освіти та навчання, розвитку індивідуальних здібностей, професійних умінь і компетентностей, які користуються попитом на ринку праці, у тому числі, які необхідні для зміни виду діяльності; аналіз показників працевлаштування випускників та сприяння працевлаштуванню учнів задля їхнього подальшого кар'єрного розвитку.

Наскрізним завданням функціонування центрів кар'єри вбачаємо здійснення цілісної професійної орієнтації учнів ЗП(ПТ)О шляхом: 1) професійного інформування, що полягає у наданні відомостей про особливості професійної діяльності та її роль у професійному самовизначенні особи, інформації про стан ринку праці, зміст та перспективи розвитку сучасних професій і вимоги до особи, форми та умови оволодіння професіями, можливості професійно-кваліфікаційного і кар'єрного зростання, що сприятиме формуванню професійних інтересів, намірів та мотивації особи щодо обрання або зміни виду трудової діяльності, професії, кваліфікації, роботи; 2) професійного консультивання, спрямованого на оптимізацію професійного самовизначення особи на основі виявлення її індивідуально-психологічних характеристик, особливостей життєвих ситуацій, професійних інтересів, нахилів, стану здоров'я та з урахуванням потреби ринку праці; 3) проведення професійного відбору, що полягає у встановленні відповідності особи вимогам, які визначені для конкретних видів професійної діяльності та посад.

Означені стратегічні завдання вирішуємо на основі конкретних задач, як-от: формування уявлень про професійний успіх, кар'єрні орієнтації, розвиток кар'єрної компетентності; психолого-педагогічний супровід самореалізації молоді на основі узгодження індивідуально-особистісних інтересів учнів ЗП(ПТ)О, запитів суспільства та потреб роботодавців; вияв та активізація індивідуально-

особистісних якостей випускників закладів освіти задля їхнього працевлаштування та самореалізації в постіндустріальному суспільстві; надання допомоги учнівській молоді і випускникам у плануванні кар'єри; супровід організації стажування, працевлаштування учнівської молоді та випускників.

У зв'язку з цим узагальнюємо такі основні функції Центрів кар'єри при закладах освіти: 1) оцінно-діагностувальна функція, що передбачає визначення в учнів, випускників ЗП(ПТ)О мотивів вибору типу й способів реалізації професійної кар'єри, діагностування кар'єрних орієнтацій та рівнів розвиненості кар'єрної компетентності; 2) навчально-комунікативна функція зорієнтована на навчання учнівської молоді технологіям планування професійної кар'єри засобами індивідуально-особистісної взаємодії, обміну інформацією, визначення, закріплення і відтворення зв'язків і відносин, що утворюють систему цінностей, норм, окремих дій, способів діяльності, закріплюють та стандартизують поведінку молоді в умовах ринку праці на відповідних етапах цивілізаційного поступу; 3) інтегративно-координаційна функція обумовлює наскрізні вектори діяльності працівників Центру та співробітників ЗП(ПТ)О щодо підготовки конкурентоспроможних робітників, здатних до проектування професійної кар'єри, самореалізації у межах фахової діяльності, професійного зростання на основі активізації процесів гуртування, створення команди зі спільними інтересами й ціннісними орієнтаціями, формування у представників професійних спільнот відчуття взаємовідповідальності; 4) соціалізаційно-консультативна й регулятивна функції передбачають усвідомлене засвоєння учнівською молоддю норм професійної культури, соціальних ролей, еталонних (типових) зразків (стереотипів) поведінки та механізмів їх реалізації, формування ціннісних орієнтацій, надання консультативної допомоги в питаннях планування професійної кар'єри; 5) інформаційно-стимулювальна функція полягає у забезпеченні учнівської молоді актуальною інформацією про ймовірні шляхи становлення професійної кар'єри та способи подальшого кар'єрного розвитку, наданні інформації про новітній стан ринку праці, затребувані професії, вимоги

роботодавців, а також зорієнтована на своєчасне виявлення досягнень і недоліків у побудові й реалізації професійної кар'єри, застосуванні заходів, спрямованих на закріплення, зміцнення і розвиток позитивних зрушень та блокування й усунення негативних рис. Отже, зміст діяльності центрів у межах напряму «Консультування з професійної кар'єри» реалізується за трьома векторами: 1) професійне просвітництво – інформування майбутніх фахівців актуальними відомостями про затребувані професії, заклади освіти з інноваційними та перспективними стратегіями розвитку, інноваційні державні і освітні програми особистісного та професійного розвитку, а також – про можливості проектування професійної кар'єри; 2) фахове консультування забезпечує пошук та надання новітньої об'єктивної інформації щодо розв'язання проблеми вибору професії, здобуття фахової освіти, поглиблення набутого рівня професійних умінь, навичок; 3) консультування педагогічних працівників, методистів у питаннях організації і проведення заходів, метою яких передбачено поглиблення знань і розвиток в учнівської молоді вмінь будувати професійну кар'єру. Відтак, поступово центри кар'єри ктвиві набудуть значущості як стабільні механізми продуктивного забезпечення трудового потенціалу країни, 16 що передбачає створення інформаційну банку даних про майбутніх фахівців регіону з урахуванням їхніх психофізіологічних особливостей, здібностей, інтересів індивідуальних можливостей і мотивацій й слугуватимуть своєрідними «вузловими конструктами» формування ціннісно-нормативних структур суспільства.